

Vi lever med normer under hela livet. Normer är en förutsättning för att vi människor ska fungera tillsammans. Samtidigt finns det många normer som begränsar oss och speglar ojämlika förhållanden i samhället. För att kunna diskutera normer behövs en gemensam förståelse för vad normer är och hur normer fungerar.

Mål: Att utifrån konkreta exempel få en grundläggande förståelse för begreppet norm och en gemensam referensram för vidare diskussioner.

Om du arbetar med elever passar denna övning bra som introduktion till att arbeta kring normer till exempel med Lås Upps elevtema Upptäck Normer!

Instruktion:

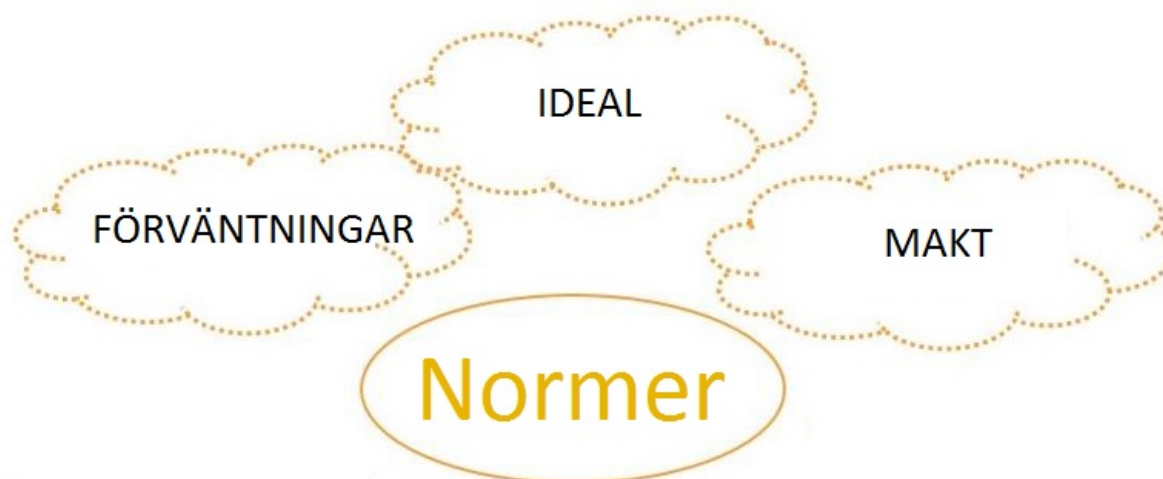
Del 1: Läs upp de oavslutade meningarna nedan och låt eleverna avsluta en mening var. Illustrera med exemplet och understryk att det inte finns några rätt eller fel.

Oavslutade meningar:

ex. Idag är det... onsdag/ kallt/ 24:e november/ roligt/

1. När du äter använder du...
2. När du kommer hem till någon tar du av dig...
3. När någon säger hej svarar du...

4. När du sitter vid ett bord har du för det mesta fötterna på...
5. När du ska betala i en affär ställer du dig i...
6. Fotomodellers kläder har ofta storlek...
7. När någon fyller år ger många ...
8. Att svara i telefon när du fikar med dina kompisar tycker de flesta är...
9. Den vanligaste åldern för tjejer på reklamaffischer är...
10. Att ställa sig upp när en lärare kom in i klassrummet för 50 år sen var...
11. Om en person i tunnelbanan eller på bussen klär av sig naken blir de flesta...
12. I de flesta simhallar finns det omklädningsrum för kvinnor och ...
13. Den vanligaste hudfärgen på skådespelare i hollywoodfilmer är...
14. Den vanligaste hudfärgen på chefer för stora företag är...
15. När någon säger tack svarar du...
16. Om någon skrattar på en begravning blir de flesta...
17. Om en person försöker komma in på en bar i badkläder säger vakten...
18. I kärleksfilmer är det ofta en kille som pussar en en...
19. På ett bröllop har de flesta gästerna på sig...
20. De som brukar har julgran har den när det är...
21. Om jag vill säga något på lektionen måste jag...

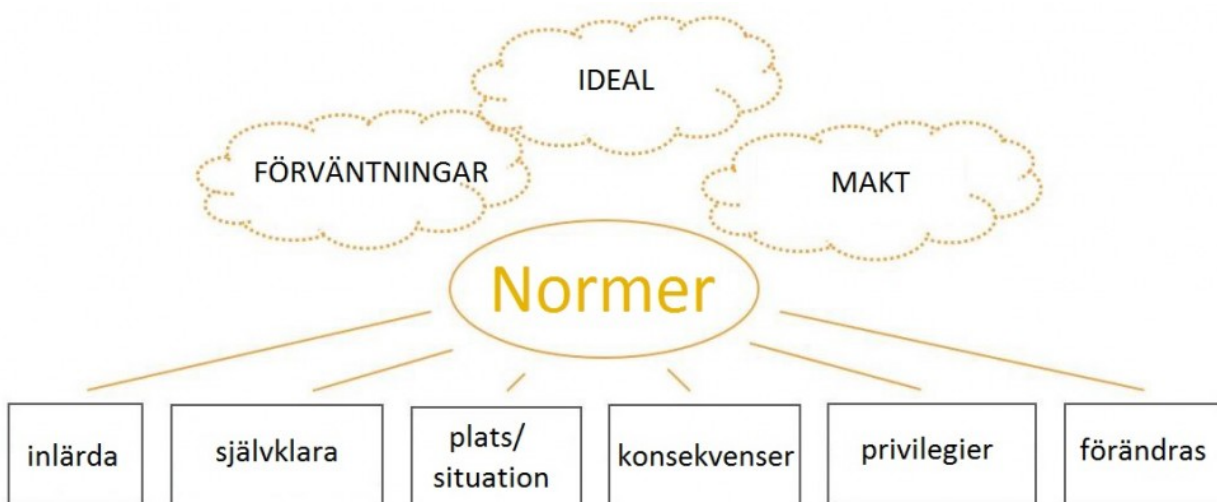
Del 2: Förklara att meningarna är exempel på normer. Skriv ordet normer på tavlan och låt gruppen associera fritt kring vad ordet betyder. Skriv sedan förväntningar, ideal, och makt på tavlan och förklara att orden på olika sätt beskriver vad normer är. Det är en förväntning att en person som går på bröllop har på sig någon typ av finkläder och det förväntas att du har med dig en present om någon bjuder dig på en födelsedagsfest.

Att fotomodeller ser ut på ett visst sätt både speglar och skapar ideal om utseende och kroppar. Normer är också kopplade till makt, vilka grupper samhället är anpassat för och vilka grupper som får störst tillgång till resurser och inflytande och respekt för den de är.

Hörande personer har större tillgång till samhällsinformation än döva. Omklädningsrum är anpassade efter personer som identifierar sig som antingen tjejer eller killar och inte till andra könsidentiteter. Det är enklare för vita (än för rasifierade) personer att nå toppositioner i samhället, t.ex. inom politiken eller som chef för ett stort företag. Heterosexuella personer får sällan eller aldrig höra kränkande kommentarer och skämt kopplade till deras sexualitet.

Fråga om deltagarna kommer på andra exempel på normer. Hur kan de exemplen kopplas

till förväntningar, ideal och makt ?

Del 3: Återgå till normmodellen på tavlan och skriv som modellen nedan visar olika kännetecken för normer. Använd de oavslutade meningarna för att exemplifiera varje kännetecken. Låt det bli ett samtal mellan dig och deltagarna.

Tips: Modellen är bra att ha till Hands i samband med de flesta Lås upp-övningar.

Förslag på meningar du kan referera varje kännetecken i normmodellen till:

Inlärd

Normer är något vi lär oss: mening 13.

Vet mycket små barn att de ska säga varsågod när någon säger tack till dem? Hur lär de sig? Vem lär dem?

Självklara

Normer uppfattas som självklara: mening 11 och 3.

Alla vet att man inte ska klä av sig naken i tunnelbanan eller på bussen. När någon säger Hej svarar du Hej/Tjena/Hallojsan utan att du behöver fundera på vad du ska säga.

Plats/situation

Normer beror på plats och situation: mening 17 och 19.

Får en person samma reaktioner om hen har badkläder på stranden som på en bar eller restaurang? Är det vanligt med samma typ av bröllopskläder överallt?

Konsekvenser

Att bryta normer innebär ofta konsekvenser: mening 16, 17 och 18.

Om någon skrattar på en begravning kan många reagera negativt. Om du kommer till krogen i badkläder kanske du inte blir insläppt. Ibland kan konsekvenserna av normbrott vara allvarliga och innebära t.ex. trakasserier och våld.

Normbrott kan också mötas av positiva reaktioner. Om du gör en kärleksfilm om två tjejer som är ihop kanske många blir glada eftersom de får se något annat än vad som vanligtvis visas på bio. Om du har normbrytande kläder kanske du får positiva kommentarer om att du vågar ha en egen stil.

Privilegier

Normer ger vissa grupper i samhället privilegier och fördelar: mening 14 och 18.

Vita personer har lättare att få jobb och lättare att nå chefspositioner på stora företag. Heterosexuella personers sexualitet ifrågasätts sällan av andra.

Förändras

Normer beror på tid och förändras ständigt: mening 6 och 10.

Hur skulle en lärare för 50 år sedan reagera om en elev inte ställde sig upp när läraren kom in i klassrummet? Vad förväntas en elev göra idag när en lärare kommer in i klassrummet? Har modeller alltid haft samma klädstorlek? Har kroppsidealerna sett olika ut i olika tider?

Förtydliga att det är vi människor som skapar normer och att vi också kan förändra dem. Vissa normer ändras snabbt medan förändring av andra normer kan kräva långa processer och stora uppoffringar.

Tips: Skriv gärna ordet kultur i samma ring som normer i modellen. När normer diskuteras är det vanligt att kultur kommer upp. Många förknippar kultur med ett land eller en religion och ser kultur som något oföränderligt. Därför är det bra att visa att normens kännetecken även passar in på kultur.

Diskutera vidare

- Kan något vara en norm i en grupp eller sammanhang och inte i en annan? Exempel?
- Varför är en del normer viktigare för vissa personer än för andra?
- Kan något vara en norm utan att vara vanligt? Exempel?
- Hur lär vi oss normer och av vem?
- Vilka exempel finns på normer som speglar orättvisa och ojämlika förhållanden i samhället?

- På vilket sätt kan det vara svårt att förändra normer?
- Hur kan vi förändra normer?
- Vilka exempel finns på normer som har förändrats?